

Hyvinvointialuestrategia luo yhteistä suuntaa Pohjois-Pohjanmaalle

Pohjois-Pohjanmaan ensimmäisiin aluevaaleihin on aikaa alle kuukausi. Tulevat valtuutetut ovat päättämässä sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen järjestämisestä Pohjois-Pohjanmaalla sekä noin 1,6 miljardin euron talousarviosta. Tämän kevään aikana aluevaltuuston keskeisimpänä linjattavana asiana on **hyvinvointialuestrategia**, jossa otetaan kantaa Pohjois-Pohjanmaan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteisiin.

Hyvinvointialuestrategian pohjatyötä on tehty Pohjois-Pohjanmaalla jo aiemmin käynnissä olleessa POPsote-hankkeessa. Lisää suuntaviivoja strategian eteenpäin viemiseen saatiin 20.12.2021 järjestetystä strategiaseminaarista, jossa mukana oli yhteensä noin 100 luottamushenkilöä, valmistelijaa ja muuta yhteistyökumppania. Seminaarissa osallistujat pääsivät ottamaan väittämien kautta kantaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuestrategian kannalta keskeisiin teemoihin.

Esimerkiksi vuonna 2023 todennäköisesti voimaan tulevan seitsemän päivän hoitotakuun osalta strategiaseminaarin osallistujat arvioivat, että kiristyvän määräajan saavuttaminen Pohjois-Pohjanmaalla edellyttää merkittäviä muutoksia nykyisiin toimintamalleihin ja rakenteisiin. Sähköisten palveluiden ensisijaisuus ja niiden kehittämistyö nähtiin tärkeänä. Suurin osa vastaajista myös arvioi, että sote-keskusten ja vuodeosastojen palveluverkkoa on tarpeen uudistaa vastaamaan nykyistä paremmin asukkaiden palvelutarpeisiin ja käytössä oleviin resursseihin. Väittämien perusteella vastaajat olivat lähes yksimielisiä siitä, että lähtökohtaisesti resurssit tulee kohdentaa hyvinvointialueella palvelutarpeisiin, väestökehitykseen ja alueellisiin erityispiirteisiin perustuen. Merkittävä osa osallistujista toi myös vastauksissaan esiin siitä, että nykyiset toimitilat eivät kaikilta osin tue uudistuvien palveluiden tarpeita hyvinvointialueella. Yksityisten palveluntuottajien roolin vahvistaminen jakoi mielipiteitä puolesta ja vastaan.

Edellä kuvattu välittämätöskentely toimii hyvänä valmisteluaineistona tuleville aluevaltuutetuille, kun hyvinvointialuestrategian periaatteita ja linjauksia tarkennetaan ensi keväänä. Lisää valmistelumateriaalia saadaan joulukuussa käynnistyneeltä yhteistyökierrokselta. Helmikuun alkuun mennessä tavoitteena on tavata laajasti alueen kuntien ja kuntayhtymien johtoryhmiä, toimielimiä, henkilöstöä, alueen yrittäjiä ja järjestöjä, vaikuttamistoimielimiä ja muita kumppaneita. Eri toimijoiden näkemykset antavat tuleville aluevaltuutetuille hyvää pohjaa hyvinvointialuestrategian päätöksentekoon.

Pohjois-Pohjanmaalla esityksenä on, että hyvinvointialuestrategia sisältää myös lakisääteisen **sosiaali- ja terveystalouden palvelustrategian**. Näin kehittämistä ohjaavista eri asiakirjoista muodostuu selkeä, yhteensovitettu kokonaisuus. Palvelustrategiassa hyvinvointialue asettaa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveystaloudet toteutetaan ottaen huomioon asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä hallittu kustannusten kehitys. Palvelustrategian tulee olla linjassa sosiaali- ja terveystaloukselle kansallisesti asetettujen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointialuestrategian kokonaisuuteen kuuluu myös **pelastustoimen palvelutasopäätös**. Aluevaltuuston on palvelutasosta päättäessään arvioitava merkittäviä kansallisia ja alueellisia riskejä. Tämän pohjalta määritellään toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Ensimmäinen, niin sanottu kevyt palvelutasopäätös valmistuu loppusyksystä 2022 ja varsinainen palvelutasopäätös vuoden 2023 loppuun mennessä.

Strategiatyöhön liittyen monet kysymykset askarruttavat asukkaita ja muita hyvinvointialueen toimijoita. Miten ja missä palvelut tulevilla hyvinvointialueella ovat saatavilla? Millä kriteereillä palveluita myönnetään? Pääsenkö sujuvasti tarvitsemaani hoitoon tai palveluun? Jatkuuko asiointi tutun työntekijän kanssa? Miten yritykset ja järjestöt ovat mukana palveluiden tuottamisessa? Esimerkiksi näitä pohdintoja on viime kuukausina esitetty strategiatyöhön liittyen.

Näihin kysymyksiin liittyen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta tärkeä etappi on toukokuu 2022, jolloin arvioidaan hyvinvointialuestrategian olevan päätöksenteossa ja saadaan periaatteet ja linjaukset seuraavan vaiheen kehittämistyölle. Tämän pohjalta valmistellaan **sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämissuunnitelma**, jossa valtuutetut päättävät tarkemmin muun muassa palveluverkon kehittämisestä, yritysten ja järjestöjen osuudesta palvelutuotannossa, palveluiden myöntämiskriteereistä sekä harkinnanvaraisten asiakasmaksujen ja esimerkiksi palvelusetelien arvojen yhtenäistämistä. Järjestämissuunnitelma on päätöksenteossa syksyllä 2022 ennen hyvinvointialueen talousarviota vuodelle 2023. Tavoitteena on, että palvelutarpeet ja resurssit ovat tasapainossa ja mahdollisia muutostarpeita voidaan ennakoida.

Hyvinvointialuestrategiatyö etenee Pohjois-Pohjanmaalla suunnitelmallisesti ja hyvässä vauhdissa vaihe ja kokonaisuus kerrallaan. Yhteistyökierros jatkuu tammikuun alussa ja uusille valtuutetuille tarjotaan perehdytystä hyvinvointialuestrategiaan heti aluevaalien tulosten selvittyä. Tapaamisiin yhteistyötilaisuuksissa ja tervetuloa mukaan Pohjois-Pohjanmaan yhteiseen strategiatyöhön.

Kirsti Ylitalo-Katajisto, Pohjois-Pohjanmaan väliaikaisen valmistelutoimielimen 1. vpj. ja sote-palvelujen järjestämisen vastuuvastuuvalmistelija

Anu Vuorinen, Pohjois-Pohjanmaan väliaikaisen valmistelutoimielimen jäsen ja valmistelija järjestämisen tiimissä

Hyvinvointialuestrategia (*Laki hyvinvointialueesta 41 §*)

- Hyvinvointialuestrategiassa aluevaltuusto päättää Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.
- Strategiassa tulee ottaa huomioon asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat linjaukset, lakisääteiset palvelutavoitteet, omistaja- ja henkilöstöpolitiikka sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.
- Strategian tulee perustua arvioon hyvinvointialueen tilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen toimintaan.
- Hyvinvointialuestrategiaa päivitetään niin sanotun jatkuvan strategiaproessin periaatteiden mukaisesti.
- Käsittely käynnistyy aluevaltuustossa maaliskuussa 2022. Hyvinvointialuestrategiasta päätetään arviolta toukokuussa 2022.

Sosiaali- ja terveystalouden palvelustrategia (*Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 11 §*)

- Esityksenä on, että Pohjois-Pohjanmaalla lakisääteinen sosiaali- ja terveystalouden palvelustrategia sisältyy hyvinvointialuestrategiaan.
- Palvelustrategiassa otetaan kantaa sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin linjauksiin. Lisäksi asetetaan tavoitteet sille, miten palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus.
- Palvelustrategiassa on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset tavoitteet.
- Palvelustrategia on käsittelyssä ja päätöksenteossa yhtä aikaa hyvinvointialuestrategian kanssa (3-5/2022).

Pelastustoimen palvelutasopäätös (*Laki pelastustoimen järjestämisestä 6 §*)

- Aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta. Palvelutasopäätös on osa hyvinvointialueen strategista kokonaisuutta.
- Palvelutasopäätöksessä on otettava huomioon kansalliset ja alueelliset riskit sekä määriteltävä näihin liittyen toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso.
- Palvelutasopäätöksessä on huomioitava pelastustoimen kansalliset tavoitteet.
- Ensimmäinen, niin sanottu kevyt palvelutasopäätös valmistuu loppusyksystä 2022 ja varsinainen palvelutasopäätös vuoden 2023 loppuun mennessä. Palvelutasopäätöksen pohjana oleva riskiarvio valmistuu vuoden 2022 loppuun mennessä.

Sosiaali- ja terveystalouden palveluiden järjestämissuunnitelma

- Järjestämissuunnitelma pohjautuu hyvinvointialuestrategiaan ja siihen sisältyvään sosiaali- ja terveystalouden palvelustrategiaan.
- Järjestämissuunnitelmassa tarkennetaan sosiaali- ja terveystalouden osalta muun muassa palveluverkon kehittämissuunnitelma, yritysten ja järjestöjen osuus ja kehityssuunnat palvelutuotannossa, palveluiden myöntämiskriteerit sekä harkinnanvaraisten asiakasmaksujen ja esimerkiksi palvelusetelien arvojen yhtenäistäminen. Lisäksi järjestämissuunnitelmassa kuvataan rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia, joita tarvitaan palvelutarpeiden ja resurssien yhteensovittamiseksi sekä hallitun kustannuskehityksen varmistamiseksi.
- Järjestämissuunnitelmaa valmistellaan vuoden 2022 aikana, ja se on päätöksenteossa loppuvuodesta 2022 yhteensovittettuna hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman kanssa.